

Jaarverslag 2019

Inhoudstafel

Voorwoord	3
Over Hefboom	4
Hefboom in kaart	6
Hefboom Advies	8
Hefboom Financiering	12
Financiering duurzame en sociale projecten	14
Impulskrediet	16
Financieringsoplossingen voor de kunst- en cultuursector	18
Hefboom Dienstverlening	20
Financiële resultaten	22

Colofon

Deze publicatie werd samengesteld door de medewerkers van Hefboom.

COÖRDINATIE EN ONTWERP: **Link Inc**

FOTO'S: @Joris Rabijns (Coffee and ink en Patrick Dockx), MeMoRe, Voedsel Anders - Velt, kleinVerhaal vzw, Maarten Quaghebeur, @Piet De Kersgieter (Cathy Cardon), Lore Vancauwenberghe, Hefboom

DRUK: **Mirto Print**

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER: John Vanwynsberghe, Hefboom, Vooruitgangstraat 333/5, 1030 Brussel

info@hefboom.be – www.hefboom.be

Solidair ondernemen: een kwestie van **samenwerken**

Terwijl we eind mei 2020 dit jaarverslag finaliseren, worden we allen geconfronteerd met de Covid-19-pandemie. De impact op mens, planeet en economie zal substantieel zijn, dat staat nu al vast.

Deze wereldwijde gezondheidscrisis zorgt ervoor dat de discussie over globalisering, duurzaamheid en solidariteit opnieuw zeer actueel wordt. Het is nog vroeg, maar zullen we als samenleving lessen trekken en onszelf kunnen heruitvinden of vervallen we toch in onze oude gewoonten?

Bij Hefboom zijn we ervan overtuigd dat het anders kan én moet. Onze opdracht op korte termijn bestaat erin om ondersteuning te bieden aan sociale ondernemingen in moeilijkheden. Op lange termijn willen we de transitie naar een meer duurzaam en solidair economisch model ondersteunen.

Intussen in 2019...

Partnerschappen met collega-organisaties nemen daarbij een centrale rol in: we bundelen kennis en ervaring om zo tot betere resultaten te komen en ons bereik te verruimen. Zo hebben we onder andere stevige stappen gezet om de operationele samenwerking met de Franstalige collega's van Crédal te verdiepen.

Ons financieringsaanbod **op maat van sociale ondernemers** zetten we steeds meer in als een complementair instrument, aanvullend aan wat reguliere banken en financiers bieden.

De marktomstandigheden waren en zijn nog steeds moeilijk, maar toch werkten we aan een passend aanbod van kredietvormen. We hebben méér maar kleinere dossiers voor de sociale impact-kredieten dan in 2018. De microkredietwerking hield stand. En voor de culturele sector ging onze werking op volle toeren draaien met cultuurkredieten voor kleine en middelgrote professionele organisaties. In dat verband loopt de samenwerking met Cultuurloket zeer vlot. Ten slotte hielden we samen met Kunst in Huis de kunstkoop-regeling voor Vlaamse & Brusselse kunstenaars (Kunst aan Zet) boven de doopvont.

Het blijft een grote uitdaging om voldoende lange termijn fondsen te verwerven om onze

kredietverlening te financieren. Hefboom werkt immers met kapitaal van haar aandeelhouders, achtergestelde leningen van haar stakeholders en co-financiering van de Vlaamse overheid, maar dat kost meer dan wat het banken kost om middelen aan te trekken.

Onze **advies-afdeling** neemt een wissel op de toekomst met de aanwerving van 3 nieuwe collega-consultants alsook de inzet op nieuwe samenwerkingen. Het resultaat: een breed scala aan inhoudelijke ondersteuning waarbij opvalt dat bijna twee derden van onze opdrachten zich nu in de sectoren gezondheid en welzijn situeren. Er is meer: we zetten onze eerste stappen in de ontwikkeling van een sociale impact-obligatie (SIO) voor de sociale economie, samen met de koepel Herwin! En we gingen van start met een nieuwe ESF-opdracht waarbij we de coördinatie van het lerend netwerk rond arbeidsmarktkrapte (Activate Together) opnemen, samen met HIVA en SAM vzw: een project ter begeleiding van zo'n 75 organisaties in Vlaanderen.

Tenslotte zien we nog steeds een groeiende behoefte aan ondersteunende **dienstverlening aan coöperatieve organisaties**. Onze expertise ligt vooral in het begeleiden van de administratieve en technische aspecten van die organisaties en dat loont: er kwamen in 2019 5 nieuwe coöperatieve klanten bij, hoofdzakelijk in hernieuwbare energie, waardoor we nu in totaal zo'n 26.000 aandeelhouder-dossiers beheren, 60% méér dan in 2018.

Dankbaar

Hoe kunnen we dit realiseren? Dit kan dank zij een sterk team van enthousiaste en competente medewerkers, intussen al 22 vrouwen en mannen sterk. We denken ook aan onze vrijwilligers in de kredietcomités, ondernemingsbegeleiders én onze raad van bestuur die zich belangeloos inzetten. We rekenen op onze structurele partners en samenwerkingen zoals met de Vlaamse overheid & ESF, EIF en verschillende koepelorganisaties... En dan zijn er ook onze 1.204 aandeelhouders, individuen en organisaties, zonder wiens steun onze werking niet mogelijk is: hun betrokkenheid zorgt ervoor dat die solidaire samenleving vorm krijgt, stap voor stap.

John Vanwynsberghe
Algemeen Directeur

Antoon Vandevelde
Voorzitter

Hefboom biedt mensen, ondernemingen, verenigingen en openbare besturen diverse mogelijkheden om te investeren in een meer sociale en duurzame samenleving.

hefboom

zet in
op **duurzame
maatschappelijke
impact**

financiert

initiatieven, organisaties en ondernemingen die een positieve sociale en duurzame impact realiseren

ondersteunt sociale ondernemingen met **managementadvies en -begeleiding**

organiseert **administratieve dienstverlening** voor coöperatieve ondernemingen en verenigingen, zoals project- en aandeelhouders-management

hefboom

staat voor de volgende
kernwaarden:

DESKUNDIGHEID

INTEGRITEIT

BETROKKENHEID

INDIVIDUELE EN
COLLECTIEVE
VERANTWOORDELIJKHEID

DIENSTBAARHEID

Hefboom realiseert haar missie samen met...

22

maatschappelijk geëngageerde en gedreven **medewerkers**

4

freelance medewerkers

11

bestuurders, die een onbezoldigd mandaat in persoonlijke naam uitoefenen

- ▲ Antoon Vandavelde (voorzitter)
- ▲ Wim Beazar
- ▲ Jos Behiels
- ▲ Yvan De Bie
- ▲ Johan Bongaerts (nieuw mandaat sinds 06/2019)
- ▲ Dirk Dalle
- ▲ Erik De Sutter
- ▲ Raphaël Jacxsens
- ▲ Tania Rombaut
- ▲ Jan Sap
- ▲ Geert Wittock

In 2019 nam de raad van bestuur afscheid van Linde De Corte en Annemie Minsaer. Wij danken hen van harte voor hun engagement.

1.204

aandeelhouders die samen onze **algemene vergadering** vormen

...deze **structurele partners**

- ▲ Vlaamse overheid met volgende beleidsdomeinen
 - ▲ Werk & Sociale Economie
 - ▲ Economie
 - ▲ Cultuur
- ▲ Koning Boudewijnstichting
- ▲ Europees Sociaal Fonds
- ▲ Europees Investeringsfonds (EIF)
EU-programma voor werkgelegenheid en sociale innovatie (EaSI)
- ▲ Kom Op Tegen Kanker

6

leden van het kredietcomité
Sociale & Duurzame projecten

- ▲ Luc Martin Vanhees (voorzitter)
- ▲ Sandra Bultheel
- ▲ Hubert David
- ▲ Luc Devriese
- ▲ Wim Van Opstal
- ▲ Kathleen Van Rompuy

9

leden van het kredietcomité
Impulskrediet

- ▲ Erik De Smedt (voorzitter)
 - ▲ Petra Geerdens
 - ▲ Bettina De Backer
 - ▲ Olivier Delaere
 - ▲ Tom De Keersmaecker
 - ▲ Diane Devriendt
- TRADEN TOE IN 2020:
- ▲ Pieter Werrebrouck
 - ▲ Jelle Volckaerts
 - ▲ Ann Baudewyn

Sissy Vlamynck, Tania Kalaviris en Karel Vanaudenaerde namen afscheid in 2019. Wij danken ook hen van harte voor hun engagement.

29

vrijwilligers
impulskredietondersteuning

▲ Gaublonne André	▲ Demuyndt Peter
▲ Baudewyn Ann	▲ Gheysen Kurt
▲ Peeters Daniël	▲ Meert Denis
▲ Planckaert José	▲ Claes Silvia
▲ Dewyspelaere Tom	▲ Bauwens Jan
▲ Verdonck Els	▲ Mensaert Pieter
▲ Anthierens Peter	▲ Van de Velde Pieter-Jan
▲ Desoet Muriel	▲ Decrick Annemie
▲ Neve Bart	▲ Geets Jens
▲ Beeckman Karin	▲ Verschueren Vera
▲ Vlamynck Sissi	▲ Blanckaert Jonas
▲ Desplenter Yves	▲ Van Laer Jozef (Jef)
▲ Roels Ludo	▲ Volders Rudy
▲ Bosmans Jos	▲ Vanmechelen Willy

5

leden kredietcomité
Cultuurkredieten

- ▲ Raf Vermeiren (voorzitter)
- ▲ Klara De Smedt
- ▲ Vjera Somers
- ▲ Bart Temmerman
- ▲ Maarten Van Cauwenberghe

1

lid in de **stuurgroep cultuur**: Leen Gysen

... andere belangrijke partners:

BIZIDEE

CULTUURLOKET

CRÉDAL

DYZO

EUROPEAN CENTRE
FOR EVIDENCE BASED
MENTORING

EUROPEAN MICROFINANCE
NETWORK (EMN)

EUROPEES
INVESTERINGSFONDS (EIF)
- EASI PROGRAMMA VOOR
WERKGELEGENHEID EN
SOCIALE INNOVATIE

FEBEA

GRADIA, JYVÄSKYLÄ
EDUCATIONAL CONSORTIUM

GROEP MAATWERK

HARZ UNIVERSITY OF
APPLIED SCIENCES

HERWIN!

HIVA KULEUVEN

ZORGGEZIND

KOEPPEL LOKALE
DIENSTENECONOMIE

KUNST IN HUIS

LANDESNETZWERK
MIGRANTEN-
ORGANISATIONEN SACHSEN-
ANHALT E.V.

MARKANT

MICROSTART

ONDERNEMINGSCENTRUM
DE PUNT

PARTICIPATIEMAATSCHAPPIJ
VLAANDEREN (PMV & PMVZ)

PERCOLAB

SAM VZW

SIGNPORT

SOCIALE INNOVATIEFABRIEK

SOCIAAL
INVESTERINGSFONDS DE
PUNT

SOCROWD

SOM FEDERATIE VOOR
SOCIALE ONDERNEMINGEN

STARTERSLABO

TRIVIDEND

UNIZO

VDAB

VERSO

VIVEL (VLAAMS INSTITUUT
EERSTE LIJN)

VIVO

VLAAMSE OVERHEID,
AGENTSCHAP ZORG EN
GEZONDHEID

VLAAMS WELZIJSVERBOND
VVSF

Partnerontmoeting tijdens het transnationale ESF-project MeMoRe

Hefboom Advies

DESKUNDIG

“De Brusselse eerstelijnszone BruZEL zet in op samenwerking tussen alle Nederlandstalige partners in het Brussels Gewest. Hefboom kreeg de opdracht om dit complexe verandertraject te ondersteunen. **We hebben veel ervaring in het begeleiden van veranderingsprocessen** en kunnen de nodige tools en methodieken aanreiken om de gewenste transitie vorm te geven. Om echt verbinding te realiseren tussen de verschillende actoren was ook affiniteit nodig met de gezondheidssector en met het hele Brusselse veld. Onze terreinervaring maakt dan wel degelijk een verschil. Het biedt me persoonlijk veel voldoening dat ik een steentje heb kunnen bijdragen tot de uitbouw van buurtgerichte zorg in onze hoofdstad. Als Brusselaar blijf ik ook graag lid van het brede veranderforum dat de verdere vormgeving van de werking van de eerstelijnszone opvolgt.”

Grieke Forceville,
CONSULENT HEFBOOM ADVIES

www.eerstelijnszone.be/bruzel

INTEGER

“Voor de zorgorganisaties die wij financieren bieden wij niet enkel financiële maar ook inhoudelijke ondersteuning. Wij doen dan ook al enkele jaren beroep op de sterke coaches van Hefboom. In 2019 zijn er meerdere organisaties succesvol begeleid. **Onderwerpen waar de coaches van Hefboom met alle zachtheid hun weg in vinden zijn onder andere good governance, marketing, netwerken, strategie, enz.** Een aangename samenwerking die altijd correct verloopt. Hefboom biedt voor ons een sterk team waar wij op kunnen bouwen.”

Katrijn Denteneer,
CONSULTANT ONDERNEMEN IN DE ZORG BIJ KOM OP TEGEN KANKER

www.komoptegenkanker.be

BETROKKEN

“In 2019 hebben we het driejarige transnationale ESF-project MeMoRe succesvol afgerond. We hebben met verschillende partners in binnen- en buitenland hard gewerkt aan betere perspectieven voor de duurzame tewerkstelling van vluchtelingen en andere nieuwkomers. Door in te zetten op mentoring-naar-werk en informeel leren kunnen ook laaggeschoolde nieuwkomers hun plaats vinden op onze arbeidsmarkt. Met dit project zetten we in op sociale inclusie voor elkeen. **Het toont aan hoe we binnen Hefboom betrokken willen zijn op de ontwikkeling van onze samenleving.** De website memore.be bundelt de vele resultaten uit het project en nodigt uit tot gebruik ervan. Ik stelde bijvoorbeeld een toolkit samen voor mentorprojecten die meer duurzaam willen voortbestaan. Hopelijk wordt hier flink uit geput om de komende jaren actief aan de slag te blijven met de doelgroep!”

Valérie Carrette,
CONSULENT HEFBOOM ADVIES

www.memore.be

INDIVIDUELE EN COLLECTIEVE VERANTWOORDELIJKHEID

“Voor De Brug is gezondheid meer dan alleen een individuele en curatieve aangelegenheid.

Ons centrum bouwt een preventieve en buurtgerichte werking uit. Om de werking van zo'n groot en veelomvattend centrum in goede banen te leiden, lieten we ons begeleiden door Griek Forceville van Hefboom. De resultaten van deze oefening helpen ons een heel eind vooruit met de interne organisatie van ons medisch centrum.”

Charles Goethals,
COÖRDINATOR
WIJKGEZONDHEIDSCENTRUM DE BRUG IN SINT-JANS-MOLENBEEK

De Brug

www.wgcdebrug.be

DIENSTBAAR

"GiPSO ondersteunt initiatieven van ouders met een zoon of dochter met een beperking. Om een woon- of dagbestedingsinitiatief op te starten moet je van vele markten thuis zijn. We werken samen met experts omdat wij ook niet alle specifieke kennis zelf in huis hebben. **Gelukkig kunnen we voor een groot aantal zaken terecht bij Rudi Ceunen van Hefboom.** Hij heeft veel kennis en ervaring en kan dit op een begrijpelijke manier overbrengen. Rudi heeft ons in 2019 met raad en daad terzijde gestaan bij een aantal individuele vragen vanuit ouderinitiatieven. Daarnaast verzorgt hij een financiële opleiding voor onze ouderinitiatieven. De basismodule 'Starten met een nieuw initiatief' vond plaats op 5 december 2019. Er volgen nog 3 sessies in 2020 waarin dieper ingegaan wordt op het opstellen van een financieel plan."

Bernadette Rutjes,
STAFMEDEWERKER GIPSO

www.gipso.be

Organisaties veranderen mee op het ritme van de snel veranderende samenleving. Hefboom Advies geeft de transitie naar een sociale en duurzame samenleving mee vorm. We doen dit vanuit een holistisch mens- en wereldbeeld. We hanteren een integrale aanpak en een positieve benadering. We dragen participatie hoog in het vaandel en werken samen aan concrete resultaten.

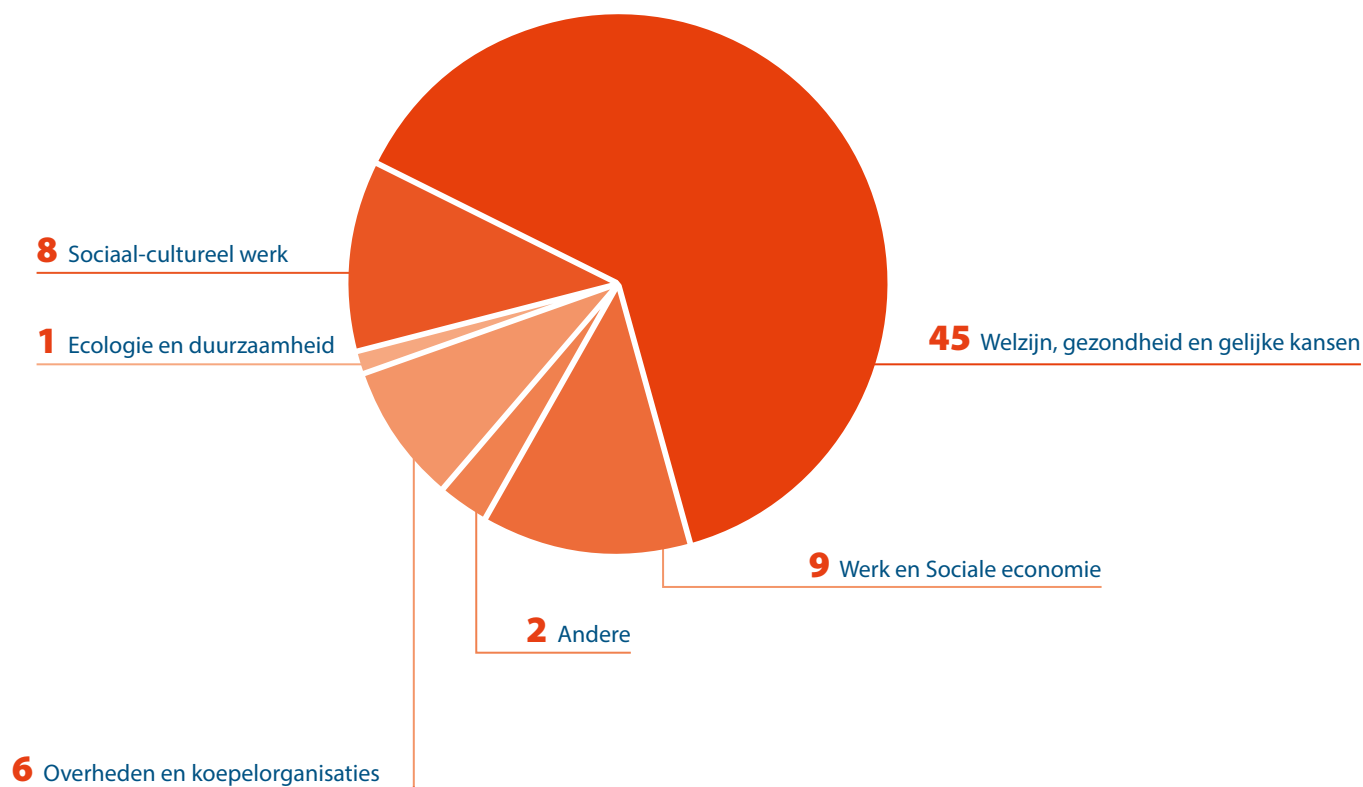
Een klavertje vier is sinds dit jaar het symbool van onze activiteiten

We begeleiden organisaties en netwerken door:

- ▲ ondersteuning bij het uittekenen van **een strategie en beleidsplan**. We hebben hierbij aandacht voor effectiviteit, werkbaarheid en het wendbaar kunnen inspelen op wat zich in de omgeving aandient.
- ▲ begeleiding van **veranderingsprocessen** en het introduceren van **innovatieve werk- en organisatievormen**. We werken op maat van de behoeften van organisaties, maar durven ook uitdagen.
- ▲ advies over **zakelijke en financiële aspecten**. We ontwikkelen ook onze expertise op het vlak van **innovatieve businessmodellen** die economische, ecologische en sociale aspecten integreren.
- ▲ coaching bij **transitieprocessen** en het **vaststellen van maatschappelijke impact**.

In 2019 voerde Hefboom 71 adviesopdrachten uit in deze sectoren:

In het kader van opdrachten die we uitvoeren voor overheden en koepelorganisaties bereikten we ook tal van organisaties:

- ▲ 10 organisaties binnen het project 'Sociale impact in welzijns- en thuiszorgorganisaties', in opdracht van Verso
- ▲ 14 organisaties binnen het project 'Het ontwikkelen van een duurzaamheidsbeleid', in opdracht van WSE
- ▲ 75 organisaties en hun partners in het lerend netwerk 'Arbeidsmarktkrapte', in opdracht van ESF

Hefboom Advies ontwikkelt ook zelf projecten die bijdragen aan de transitie naar een meer inclusieve, sociale en ecologisch duurzame samenleving. Dit doen we nooit alleen. We werken samen met partners in binnen- en/of buitenland, zodat de opgebouwde kennis zich ook verder kan verspreiden.

Voedsel Anders is een initiatief van meer dan 20 Vlaamse organisaties die zich inzetten rond het thema duurzame landbouw en voeding

Hefboom Financiering

Hefboom heeft jarenlange ervaring met het verschaffen van financiering aan projecten en initiatieven die positief bijdragen tot een inclusieve en warme maatschappij en het zorg dragen voor ons milieu.

"In 2019 verleende Hefboom bijna 6 miljoen euro aan nieuwe kredieten. Onze financieringsvormen zijn complementair aan het reguliere marktaanbod. We richten ons met diverse formules tot specifieke doelgroepen en sectoren, **steeds met de bedoeling om te helpen bij het realiseren van positieve maatschappelijke doelstellingen.** We maken dit waar dankzij onze aandeelhouders en met de steun van tal van partners in de publieke en private sector. Tenslotte maken onze kredietconsulenten, elk met hun unieke kennis en betrokkenheid, het verschil voor onze klanten."

Piet Callens,
VERANTWOORDELIJKE
HEFBOOM FINANCIERING

www.hefboom.be

Hefboom sloot in 2019 in totaal 104 financieringscontracten af voor een totaalbedrag van 5.909.576 euro.

Kredieten sociale en duurzame projecten
€ 4.257.720

Impulskrediet
€ 777.900

Cultuurekredieten
€ 862.806

Kunstleningen
€ 11.150

Totaal
€ 5.909.576

Financiering sociale en duurzame projecten

DESKUNDIG

“Oak Tree Projects bouwt een woning, waar telkens 4 tot 7 personen begeleid zelfstandig kunnen wonen. Het Oak Tree huis bevindt zich steeds in een ruimer cohousing project van 10 tot 40 andere woningen, zodat de bewoners een sociaal netwerk kunnen opbouwen met personen mét en zonder handicap. In de eerste woning, Qville in Essen vonden de bewoners al een nieuwe thuis. Wigg & Co in Wiggmaal zit in de bouwfase. Het was niet eenvoudig om financiers te vinden die willen investeren in een bedrijf zonder track record, en met een sociale insteek. **Hefboom is wel de uitdaging aangegaan en heeft ons bij elk dossier zeer deskundig bijgestaan.** Dankzij hun kritische vragen is ons businessplan alleen maar in kwaliteit gestegen. Wij zijn ongelofelijk dankbaar voor deze duw in de rug. Zo konden we ons als onderneming lanceren om nog meer mensen inclusief te kunnen laten wonen.”

Danaë Van den Bossche,
GEDELEGEERD BESTUURDER

www.oaktreeprojects.be

INTEGER

“Voedsel Anders vzw is een beweging van organisaties, burgers en boeren die zich samen inzetten voor een beter voedselsysteem. We bekeken graag hoe we dit samenwerkingsproject van Vlaamse organisaties kunnen ondersteunen met financiering. Deze beweging bevordert duurzaamheid met een verantwoord beheer van bodem, landschap, planten, dieren en water. **Voedsel Anders wil eerlijke en kostendekkende prijzen voor de boer realiseren in alle delen van de wereld.**”

Liesbet Loeys,
KREDIETCONSULENT HEFBOOM

www.hefboom.be/investeer-mee/het-hefboomeffect/voedsel-anders-vzw/

BETROKKEN

“Ik heb in 2019 heel bewust voor een radicale carrièreswitch gekozen door bij Hefboom aan de slag te gaan als kredietconsulent. In deze job kan ik mijn jarenlange ervaring, opgebouwd in Finance in de Engie Groep, heel zinvol inzetten. Binnen Hefboom geven we individuen, organisaties en ondernemers de wind in de zeilen en genereren we positieve maatschappelijke impact. We doen dit met investeringskredieten, overbruggingskredieten (voor subsidies), werkkapitaal en kredieten op maat. **Ik haal veel voldoening uit mijn job en uit de contacten met de sociale en duurzame ondernemers.** Ik heb zeker de juiste keuze gemaakt door bij Hefboom te gaan werken.”

Anja Mackelberg,
KREDIETCONSULENT HEFBOOM

INDIVIDUELE EN
COLLECTIEVE
VERANTWOORDELIJKHEID

“Wat veel van onze klanten gemeen hebben, is dat ze vanuit een individuele passie en engagement een collectief verhaal vormgeven. Neem nu kleinVerhaal vzw uit Oostende. Deze organisatie verbindt professionele kunstenaars met mensen uit alle geledingen van de maatschappij via artistieke praktijken. In 2019 nam deze vzw mee het initiatief om een pand in de oude visserswijk te verbouwen tot een vrijplaats voor ontmoeting, creativiteit en sociaal ondernemerschap. Hefboom voorzag in een overbruggingskrediet voor dit project 0.666. We zijn blij dat we zo een duwtje in de rug konden geven. **Binnen dit ruime en verbindende samenwerkingsproject wordt de basis gelegd voor duurzame sociale cohesie.**”

Liesbet Loeys,
KREDIETCONSULENT HEFBOOM

www.kleinverhaal.be

www.o666.be

DIENTBAAR

“Wij nemen een trekkersrol op in Voedsel Anders. De startsubsidie wordt maar gestort na goedkeuring van het eerste werkingsverslag. De stichtende leden moesten het project gedurende 1,5 jaar voorfinancieren. Daarom vroegen we een overbruggingskrediet aan bij Hefboom. **We waarderen in het bijzonder de bereidheid om met ons mee te denken.** Zo werd de opnameperiode eenvoudigweg met een half jaar verlengd.”

Lieve Vercauteren,
DIRECTEUR BIOFORUM
VLAANDEREN VZW

www.voedsel-anders.be

HEFBOOM FINANCIERING

Met de financiering van initiatieven voor sociale tewerkstelling konden we in 2019 bijdragen tot honderden werkplaatsen voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Onze investeringen in sociale en inclusieve huisvesting dragen bij tot betaalbare woningen voor honderden kansarme gezinnen, individuen en andersvaliden. Hefboom pioniert ook in de financiering van innovatieve woonvormen zoals cohousing. Heel wat initiatieven in de sector van zorg en welzijn, kansarmoede en gelijke kansen konden rekenen op onze kredietverlening om een financieel duurzame werking uit te bouwen. Ook organisaties en ondernemingen actief in de circulaire economie, ecologische innovatie en duurzame landbouw vonden de weg naar Hefboom voor financiering. Samen was dit in 2019 goed voor 30 nieuwe kredieten, voor een totaal bedrag van bijna 4,3 miljoen euro.

Het merendeel van de gecontracteerde financieringsdossiers situeerde zich in de volgende sectoren:

Impulskrediet

Door de jaren heen kwamen er nieuwe financieringsvormen bij op maat van een specifieke sector of doelgroep. Intussen verschaffen we met Impulskrediet al meer dan 8 jaar microkredieten aan zelfstandigen en kleine ondernemingen die via de bank geen financiering (meer) krijgen.

Uit onderzoek blijkt dat elk toegekend microkrediet goed is voor gemiddeld 1,5 mensen aan het werk. Met Impulskrediet hebben we **sinds de start in 2012 bijgedragen aan de creatie van ruim 600 tewerkstellingsplaatsen.**

Met 51 toegekende microkredieten in 2019, goed voor 777.900 euro, betekent dat opnieuw 75 mensen aan het werk. Voor kredietnemers biedt een Impulskrediet een uitweg uit de kansarmoede. Elke Impulskrediet ondernemer draagt zo bij tot onze economie.

impulskrediet

- ▲ Een krachtig instrument tegen sociale uitsluiting en kansarmoede
- ▲ Tastbare resultaten om mensen (opnieuw) aan de slag te krijgen (en te houden) via ondernemen

Om de afstand tot de doelgroep te verkleinen, werkt Impulskrediet met regionale zitdagen in zeven steden. Impulskrediet is daarnaast permanent bereikbaar in Brussel.

Bereik specifieke doelgroepen

16%

Ooit faillissement

24%

Werkzoekenden

31%

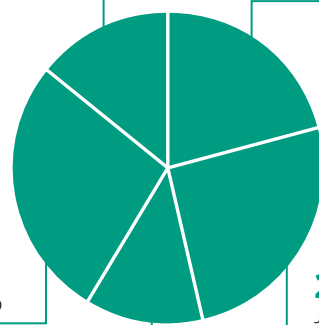
In bijberoep

29%

Jongeren

14%

Vijftigplussers

INDIVIDUELE EN COLLECTIEVE VERANTWOORDELIJKHEID

"We hebben sinds 2012 437 Impulskredieten toegekend. Maar waar het ons vooral om te doen is, is de verantwoordelijkheid die we als maatschappelijk bewogen financier opnemen om mensen aan het werk te krijgen of te houden via micro-ondernemerschap én uit de kansarmoede te helpen of te houden. Je plaats vinden in de samenleving, dat is niet louter een individuele verantwoordelijkheid. **Mensen professioneel doen opbloeien, dat maken we samen waar.**

Piet Callens,
VERANTWOORDELIJKE HEFBOOM
FINANCIERING

🌐 www.impulskrediet.be

INTEGER

"Patrick Dockx kon als tijdelijke werkloze niet bij de bank terecht. Hij ziet het belang van het behouden van het ambacht van het frieten bakken en gaat voor een kwalitatieve voorsprong ten opzichte van fastfoodketens. **Omdat wij het vertrouwen hebben dat Patrick op een professionele manier een snackbar weet uit te baten,** geven we hem met Impulskrediet de kans om te starten met ondernemen."

Karen Bluekens,
HEFBOOM KREDIETCONSULENT
IMPULSKREDIET

🌐 [www.impulskrediet.be/
cases/bonaparte-frituur-
thai-food/](http://www.impulskrediet.be/cases/bonaparte-frituur-thai-food/)

BETROKKEN

"Uit alle contacten bleek dat deze zaak Elke en Joris op het lijf geschreven is. Ze vullen elkaar goed aan qua expertise en karaktereigenschappen en zijn duidelijk gepassioneerd door alles wat te maken heeft met koffie en tattoos. Ze hadden te weinig startkapitaal en konden met Impulskrediet toch van start gaan. **Met plezier kom ik hier een koffie drinken en een taartje eten.**"

Lore Beckers,
HEFBOOM KREDIETCONSULENT
IMPULSKREDIET

🌐 [www.impulskrediet.be/
cases/koffiebar-coffeink/](http://www.impulskrediet.be/cases/koffiebar-coffeink/)

DIENSTBAAR

"Ik ken Hefboom goed vanuit mijn job bij Trividend. Toen Hefboom me vroeg om me te engageren als vrijwillige coach bij Impulskrediet was dat voor mij snel een uitgemaakte zaak. Ik werk 80% en engageer me een dag per week op vrijwillige basis. Zo neem ik een aantal bestuursmandaten op bij sociale ondernemers en vzw's. Dat zijn organisaties en bedrijven met toch al enkele mensen in het team. **Ik vind het heel inspirerend om als Impulskrediet coach aan de slag te gaan met sociale ondernemers die er alleen voor staan.** Mijn professionele ervaring komt hierbij geregeld van pas. En voor mijn job bij Trividend is het ook zinvol om dicht bij de ondernemerspraktijk te staan. Een ideale kruisbestuiving!

Via Impulskrediet leerde ik twee maatschappelijk gedreven ondernemers kennen. Gwen opende met Mana een vegetarisch restaurant. Lucinda geeft een tweede leven aan oude kleren. Deze starters moeten op heel veel vlakken goed zijn. Ze krijgen van veel kanten advies, maar moeten wel zelf keuzes maken. Als coach tracht ik hen te behoeven voor de valkuilen van het ondernemen, met veel respect voor hun passie en expertise."

Pieter-Jan Van de Velde,
VRIJWILLIGE COACH IMPULSKREDIET

🌐 [www.facebook.com/
gentmana/](https://www.facebook.com/gentmana/)

🌐 www.lucid.one

🌐 www.impulskrediet.be

Financiering voor de kunst- en cultuursector

Cultuurstreken

Na een mooie start in de herfst van 2018, nam de belangstelling voor Cultuurstreken gestaag toe in 2019. Van de 36 kredietaanvragen van professionele actoren uit de cultuurstreken konden er 19 worden toegekend, samen goed voor ruim 862.000 euro aan Cultuurstreken. Op deze manier konden heel wat organisaties maar ook individuele kunstenaars die via de bank geen financiering kregen, hun project toch realiseren.

Doel: Ondernemerschap in de cultuurstreken stimuleren via laagdrempelige financiering.

"Hefboom neemt de rol van financieringspartner met kennis van culturele zaken met verve op. Zo maken we samen van Cultuurstreket een **laagdrempelig maar doeltreffend financierings-instrument** voor de cultuurstreken."

Maarten Quaghebeur,
COÖRDINATOR KENNISCCEL CULTUURSTREKET

audiovisueel

€ 140.000

2 overeenkomsten

beeldende kunsten

€ 15.000

1 overeenkomst

gaming

€ 100.000

2 overeenkomsten

podiumkunsten

€ 150.000

2 overeenkomsten

muziek

€ 106.000

4 overeenkomsten

roerend erfgoed

€ 80.000

1 overeenkomst

sociaal-cultureel volwassenenwerk

€ 35.156,25

1 overeenkomst

vormgeving (design)

€ 115.000

2 overeenkomsten

vormgeving (mode)

€ 121.650

4 overeenkomsten

eindtotaal

€ 862.806,25

19 overeenkomsten

KUNST AAN ZET

De Kunstlening

In het najaar van 2019 werden tijdens de bèta-fase ook de eerste Renteloze Kunstleningen toegekend. Deze consumentenkredieten maken het mogelijk voor particulieren om via een renteloze lening een kunstwerk aan te kopen van een Vlaamse levende kunstenaar via een erkende galerie. Kunst in Huis ontwikkelde dit project onder de merknaam 'Kunst Aan Zet' en staat in voor de coördinatie, de promotie en de erkenning van de galleries. Hefboom verzorgt de kredietverlening.

De eerste 4 Kunstleningen werden in 2019 toegekend.

"Met de **Renteloze Kunstlening** kan je een kunstwerk afbetalen in je eigen tempo. **Zo wordt kunst toegankelijker voor iedereen.** Tegelijk steunen we kunstenaars en galleries, die dankzij de lening een nieuw publiek kunnen aanspreken."

Cathy Cardon,
DIRECTEUR KUNST IN HUIS

www.kunstinhuis.be

Mike Manarpies,
HEFBOOM KREDIETCONSULENT
CULTUUR
www.kunstaanzet.be

DIENTSTBAAR

"We startten pas eind 2018 met de toekenning van Cultuurstuurbankkredieten. Dit sluit naadloos aan bij de ervaring van Hefboom om innovatieve financieringsmogelijkheden te ontwikkelen, voor organisaties en individuen. Neem nu Lore. **Als professioneel violiste was ze toe aan een nieuwe viool.** Voor de financiering kon ze niet terecht bij de bank. Zoals vele orkestmuzikanten werkt Lore met contracten van bepaalde duur. Het kunstenaarsstatuut biedt haar de mogelijkheid om een werkloosheidsuitkering te combineren met de uitoefening van haar artistieke activiteit. Dat lag moeilijk bij de bank. Met een Cultuurstuurbankkrediet van 9.000 euro kon Hefboom wel een oplossing bieden. In combinatie met een eigen inbreng van Lore kon de nieuwe viool worden aangekocht. **We wensen Lore heel veel succes met haar nieuwe viool en verdere professionele carrière.**"

Ben Peeters,
HEFBOOM KREDIETCONSULENT
CULTUURSTUURBANK

[www.hefboom.be/
investeer-mee/
het-hefboomeffect/
cultuurstuurbankkrediet-voor-een-
professioneel-violiste](http://www.hefboom.be/investeer-mee/het-hefboomeffect/cultuurstuurbankkrediet-voor-een-professioneel-violiste)

Over het kunstenaarsstatuut:

www.cultuurloket.be

INTEGER

"In 2019 startten we met de Renteloze Kunstlening. Om een **betrouwbare procedure** uit te werken, zoals de wet het ook voorschrijft voor consumentenkredieten, hebben we op korte tijd bergen verzet om aan de wettelijke verplichtingen te voldoen. Ik had daar al ervaring mee uit mijn vorige job maar voor Hefboom was dit nieuw. Dit vergde nieuwe procedures, nieuwe rollen voor collega's met de bijbehorende verplichte opleidingen, tot zelfs een aanspreekpunt binnen de raad van bestuur als gevolg van de compliance voorschriften. Om de kredietaanvragen efficiënt te behandelen, werd een nieuwe informatietoepassing uitgebouwd en geïntegreerd met onze bestaande toepassingen. De eerste 4 Kunstleningen in 2019 konden zo snel afgehandeld worden. We zijn best trots dat we dit project zo snel op de rails kregen, samen met onze partner Kunst In Huis."

Aandeelhouders bezoeken de geothermiec centrale van Vito in Mol. Deze aandeelhoudersactiviteit werd georganiseerd door Hefboom Dienstverlening.

Hefboom als dienstverlener

INTEGER

"De start van de coöperatieve Wind voor "A" in juni 2019 was een heel boeiend verhaal. In een mum van tijd werd 2,5 miljoen euro verzameld en dit bedrag groeit gestaag verder aan. **Ook wanneer het snel moet en kan gaan, waken we erover dat het aandeelhoudersmanagement conform de regelgeving gebeurt.** We verzekeren niet alleen de administratieve afhandeling en opvolging van het aandeelhouderschap, maar staan de coöperatie ook bij met advies over het beheer en met inhoudelijke input voor de communicatie naar de buitenwereld."

Hans Verstreken,
COÖRDINATOR COÖPERATIEVE
DIENSTVERLENING HEFBOOM

www.windvoora.be

BETROKKEN

"Hefboom beheert voor ons al vele jaren de aandeelhoudersadministratie, organiseert evenementen en verzorgt de communicatie daarrond. **We zoeken hierbij steeds naar nieuwe invalshoeken.** In september 2019 gaven we twee groepen van 25 aandeelhouders de mogelijkheid om een rondleiding te volgen in de geothermiecentrale van Vito te Mol. Het was voor alle deelnemers een interessante verkenning van deze vorm van duurzame energie."

Jan Verbrugge,
GEDELEGEERD BESTUURDER
LIMBURG WIND CV

www.hefboom.be/investeer-mee/het-hefboomeffect/samen-met-limburg-wind-cvba-voor-een-co2-neutraal-limburg/

INDIVIDUELE EN COLLECTIEVE VERANTWOORDELIJKHEID

"Als tussenschakel tussen investeerders en professionele initiatieven uit de sociale en duurzame economie biedt Hefboom verschillende vormen van dienstverlening aan, zoals project- en aandeelhoudersmanagement. Hefboom is zelf een coöperatieve vennootschap. We stellen onze ervaring graag ten dienste van organisaties die burgers betrekken bij hun sociale en duurzame doelstellingen. Zo zorgt Hefboom bijvoorbeeld voor de aandeelhoudersadministratie van het zonne-energie park De Zonneberg. Deze site transformeerde op minder dan tien jaar tijd van een gipsstort tot een groot park voor zonne-energie. Op een domein van 200.000 vierkante meter werden 55.500 zonnepanelen geïnstalleerd die samen zo'n 15MW elektriciteit produceren. Dit dekt de energiebehoefte van ongeveer 4.000 gezinnen. Omwonenden kunnen toetreden als aandeelhouder van de coöperatie 'Zonneberg'."

Berten Ooms,
CONSULENT COÖPERATIEVE
DIENSTVERLENING HEFBOOM

www.zonneberg.be

DIENSTBAAR

"Via de coöperatieve vennootschap Wind voor "A" krijgt het publiek de kans om een stuk mee te investeren in windturbines in de Antwerpse Haven die Vleemo exploiteert. Hefboom organiseert het aandeelhoudersbeheer en ondersteunt de raad van bestuur van Wind voor "A". **Dankzij Hefboom kunnen wij ons focussen op onze kerntaken:** het realiseren van nieuwe windmolenprojecten met het verzamelde coöperatief kapitaal."

David Daggelinckx,
CEO VLEEMO

Wind voor "A"

www.windvoora.be

Relatiemanagement voor meer dan 26.000 aandeelhouders

Het belang van coöperatief investeren en ondernemen neemt een sterke vlucht, onder andere in de sectoren van de hernieuwbare energie & inclusieve woonvormen.

Hefboom volgt het administratief beheer op van de aandeelhoudersrelaties van verschillende coöperaties: eind 2019 beheerde Hefboom 26.345 aandeelhouders bij zo'n 15 coöperaties, een groei van maar liefst 60% ten opzichte van 2018.

Ter illustratie, deze coöperaties vertegenwoordigden eind 2019 een kapitaal van 87.741.768 euro verdeeld over 26.345 aandeelhouders.

Financiële resultaten

De Hefboom-groep (cv en vzw) sluit het boekjaar af met een bescheiden geconsolideerde winst van 30.860 EUR.

De cv Hefboom zet een positief resultaat neer van 144.818 EUR. De vzw sluit af met een verlies van 113.958 EUR.

Rekening houdend met bovenstaande financiële situatie, alsook met de vooruitzichten van 2020, stelde de Raad van Bestuur aan de Algemene Vergadering voor om géén dividend uit te keren over het boekjaar 2019.

Het saldo van de resultaten van beide entiteiten zal (in plus en in min) worden verrekend met de overgedragen resultaten in beide entiteiten.

cv Hefboom

RESULTATENREKENING		
OPBRENGSTEN	31/12/2019	31/12/2018
Bedrijfsopbrengsten	618.514	575.994
• dossierkosten - managementsfee edm	40.177	38.319
• diverse B.O. (toelagen - subsidies)	260.393	101.548
• externe recuperatie waardeverminderingen	286.776	398.420
• andere bedrijfsopbrengsten	31.168	37.706
Financiële opbrengsten	753.397	783.035
• uit aandelen, effecten en beleggingen	35.580	25.444
• uit kredietverstrekking	324.942	378.545
• overige financiële opbrengsten	392.875	379.046
Uitzonderlijke opbrengsten	5.626	0
• meerwaarde bij realisatie FVA	5626,32	0
	1.377.537	1.359.029

KOSTEN	31/12/2019	31/12/2018
Diensten en diverse goederen	159.304	162.184
Personeelskosten	520.582	431.598
Afschrijvingen en waardeverminderingen	382.964	494.522
• afschrijvingen	2.532	5.414
• waardeverminderingen kredieten	397.354	441.585
• waardeverminderingen participaties	700	29.900
• waardeverminderingen obligatieportef.	-17.622	17.622
Andere bedrijfskosten	7.276	7.153
Financiële kosten	162.226	207.044
Belastingen	368	498
Resultaat van het boekjaar	144.818	56.031
	1.377.537	1.359.029

NOOT: de hier gepubliceerde balans en resultatenrekeningen zijn een verkorte weergave van de door de bedrijfsrevisor gecontroleerde jaarrekening die wordt neergelegd bij de Nationale Bank. Op basis van deze officiële jaarrekening leverde de bedrijfsrevisor een verklaring zonder voorbehoud af. Dit betekent dat de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de werkelijkheid, geen materiële fouten bevat en dat de onderneming bij het opstellen ervan de voorschriften van de boekhoud- en vennootschapswet heeft gerespecteerd.

TOELICHTING CV HEFBOOM:

In cv Hefboom wordt het resultaat in hoofdzaak bepaald door de opbrengsten uit onze kernactiviteit, de kredietverstrekking, maar eveneens door de geboekte waardeverminderingen op kredieten en participaties.

De waardeverminderingen op impuls kredieten werden in 2019 voor het overgrote deel gerecupereerd bij externe borgstellers. Net als in 2018 blijft ook in boekjaar 2019 een deel van deze waardeverminderingen echter ten laste van het resultaat van de cv. Ook voor onze gewone reguliere kredietverstrekking dienden we voor

2 kredieten provisies te nemen ten laste van het resultaat van de cv.

Het volume aan uitstaande kredieten daalt – net zoals het volume aan nieuw gerealiseerde kredieten – ten opzichte van 2018. Door de lage markttrentes kunnen reguliere banken immers nu en dan interessantere voorwaarden aanbieden aan onze klanten. Dit heeft een impact op de aan onze kredietproductie verbonden opbrengsten.

Anderzijds daalt ook de kost van externe cofinanciering. Door een lagere kredietproductie en door strengere criteria vanuit SIFO werden

minder dossiers bij SIFO aangemeld voor cofinanciering. Bovendien liet de gunstige liquiditeitspositie van de cv toe om de middelen voor cofinanciering later in het jaar op te vragen dan voordien. Hierdoor bleven de kosten beperkt.

De in 2018 gefinaliseerde overeenkomst met het kabinet van de Vlaamse minister van Cultuur, om via Hefboom cultuurkredieten in de markt te zetten, voorzorg ook in 2019 een vergoeding voor werkingsmiddelen. Tenslotte werd het resultaat ook positief beïnvloed door de terugname van een in 2018 geboekte waardevermindering op onze obligatieportefeuille.

BALANS NA resultaatverwerking		
ACTIVA	31/12/2019	31/12/2018
Vaste activa	4.431.986	4.299.011
• financiële vaste activa (deelnemingen)	4.394.896	4.298.659
• overige vaste activa	37.090	351
Flottende activa	23.200.441	24.598.601
• kredieten op > 1 jaar	16.154.130	15.462.524
• vorderingen op max. 1 jaar:	4.404.129	5.186.651
• kredieten	3.720.274	4.673.545
• dubieuze vorderingen (kredieten)	96.302	132.762
• diverse vorderingen (vnl. RC vzw Hefb.)	587.553	380.344
• geldbeleggingen en liquide middelen	2.567.835	3.862.802
• overlopende rekeningen	74.347	86.623
Voorraden	1.000.000	578.656
• onroerend goed voor verkoop (=krediet)	1.000.000	578.656
	28.632.427	29.476.267

PASSIVA	31/12/2019	31/12/2018
Eigen vermogen	11.877.472	11.764.867
• kapitaal	11.241.305	11.271.885
• reserves	100.000	100.000
• overgedragen resultaten	437.801	292.983
• kapitaalsubsidies	98.367	100.000
Schulden	16.754.955	17.711.400
• schulden > 1 jaar	7.391.551	8.112.931
• achtergestelde leningen	4.047.224	4.719.002
• cofinanciers (SIFO/KLF/CULT)	3.344.327	3.393.929
• schulden op max. 1 jaar:	9.362.399	9.596.768
• achtergestelde leningen	1.059.157	401.510
• cofinanciers (SIFO/KLF/CULT)	2.344.286	3.078.014
• overige leningen	4.570.000	4.570.000
• handelsschulden	216.953	71.675
• bezoldigingen/sociale lasten	74.946	59.225
• overige schulden (RC edm)	1.097.057	1.416.344
• overlopende rekeningen	1.004	1.701
	28.632.427	29.476.267

vzw Hefboom

RESULTATENREKENING		
OPBRENGSTEN	31/12/2019	31/12/2018
Bedrijfsopbrengsten	1.041.658	1.016.607
• omzet advies en dienstverlening	637.372	497.379
• toelagen projectwerking	342.609	326.955
• personeelstoelagen	0	24.744
• giften en sponsoring	0	73.850
• doorrekening gemeenschappel. kosten	61.286	92.218
• overige bedrijfsopbrengsten	391	1.461
Financiële opbrengsten	26.370	10.403
• FVA (uit aandelen)	2.748	2.919
• commissies	0	0
• giften	23.617	7.475
• overige	5	8
Uitzonderlijke opbrengsten	0	100
	1.068.028	1.027.110

KOSTEN	31/12/2019	31/12/2018
Diensten en diverse goederen	292.361	315.635
Personeelskosten	827.373	677.654
Afschrijvingen en waardeverminderingen	58.276	62.328
• afschrijvingen	58.276	60.994
• waardeverminderingen op vorderingen	0	1.334
Andere bedrijfskosten	1.691	11.774
Financiële kosten	1.785	252
Uitzonderlijke kosten	500	3.179
Resultaat van het boekjaar	-113.958	-43.712
	1.068.028	1.027.110

BALANS NA resultaatverwerking		
ACTIVA	31/12/2019	31/12/2018
Vaste activa	376.359	363.827
• financiële vaste activa (deelnemingen)	237.123	221.096
• immateriële vaste activa	115.347	125.216
• materiële vaste activa	23.890	17.515
Vlottende activa	895.030	818.073
• vorderingen op max. 1 jaar:	834.371	794.404
• handelsvorderingen	511.686	341.603
• te ontvangen subsidies	257.588	382.655
• overige vorderingen	65.096	70.145
• liquide middelen	51.183	10.641
• overlopende rekeningen	9.477	13.029
	1.271.389	1.181.900

PASSIVA	31/12/2019	31/12/2018
Eigen vermogen	383.847	497.805
• bestemde fondsen	50.000	50.000
• overgedragen resultaten	333.847	447.805
Schulden	887.542	684.095
• schulden op max. 1 jaar:	851.467	628.549
• handelsschulden	59.994	56.143
• ontvangen vooruitbetalingen	2.399	7.173
• bezoldigingen/sociale lasten	148.855	85.411
• overige schulden < 1 jaar	640.218	479.822
• overlopende rekeningen	36.075	55.547
	1.271.389	1.181.900

NOOT: de hier gepubliceerde balans en resultatenrekening zijn een verkorte weergave van de door de bedrijfsrevisor gecontroleerde jaarrekening die wordt neergelegd bij de Nationale Bank. Op basis van deze officiële jaarrekening leverde de bedrijfsrevisor een verklaring zonder voorbehoud af. Dit betekent dat de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de werkelijkheid, geen materiële fouten bevat en dat de onderneming bij het opstellen ervan de voorschriften van de boekhoud- en vennootschapswet heeft gerespecteerd.

TOELICHTING VZW HEFBOOM:

Het resultaat van de vzw wordt grotendeels bepaald door de gerealiseerde omzet.

In 2019 kende onze omzet uit dienstverlening (aan coöperaties en vzw's) een mooie gestage groei. De gerealiseerde omzet groeide in evenredigheid.

De personeelsbezetting voor onze adviesdienst werd in 2019 opnieuw op peil gebracht door enkele aanwervingen. Dat resulteerde in een stijging van omzet en toelagen tegenover 2018. Het volledige effect van deze nieuwe aanwer-

vingen zullen we echter pas in 2020 ten volle in de resultatenrekening kunnen merken. De adviesdienst slaagde er bijgevolg in 2019 niet in om in break-even af te sluiten.

In tegenstelling tot boekjaar 2018 werd in 2019 vanuit vzw Hefboomfonds géén toelage toegekend ter ondersteuning van de werking.

Door het wegvallen van deze toelage sluit de vzw af met een groter verlies dan in 2018.

De handelsvorderingen bedragen eind 2019 meer dan een half miljoen euro. Deze post be-

staat voor ongeveer de helft uit recent opgestelde facturen en voor de andere helft uit in 2020 nog voor in 2019 te factureren prestaties. Dat zet druk op de liquiditeiten van de vzw. En zorgt ervoor dat de overige schulden, waarin o.a. ook de rekening-courant met de cv Hefboom is opgenomen, eind 2019 eveneens flink zijn opgelopen. De onder de schulden geboekte provisies, voor bezoldigingen en sociale lasten, stijgen tegenover 2018 evenredig met de personeelsbezetting.

Meer over Hefboom

Hefboom groepeert één coöperatieve vennootschap (cv) en twee vzw's

- ▲ de aandeelhouders van de cvba brengen kapitaal in dat de basis vormt voor de financieringsactiviteiten;
- ▲ de advies- en dienstverleningsactiviteiten gebeuren binnen de vzw Hefboom;
- ▲ er is ook nog de vzw Hefboomfonds voor de Solidaire Economie. Die ondersteunt specifieke initiatieven in de sociale economie en gebruikt daarvoor middelen verworven uit mecenaat en sponsoring. Het fonds maakt het ook mogelijk risicovolle maar maatschappelijke projecten te financieren.

Volg onze werking verder

 www.hefboom.be

 [hefboom](#)

 [hefboom](#)

 www.impulskrediet.be

 [impulskrediet](#)

 [impulskrediet](#)

